

T 136658

การวิจัยนี้กล่าวถึงสภาพปัญหาความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมในการเลือกตั้ง ส.ส.ของไทยในประเด็นที่เกี่ยวกับระบบเลือกตั้ง การดำเนินการเลือกตั้ง การหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การมีและการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงของผู้เลือกตั้ง และบทบาทขององค์กรสอดส่องดูแลการเลือกตั้งทั้งนี้เพื่อหาวิธีการทางกฎหมายให้การเลือกตั้ง ส.ส. ของไทยบริสุทธิ์ยุติธรรมยิ่งขึ้น

ได้ศึกษาเปรียบเทียบระบบเลือกตั้งที่เป็นระบบสากลและนิยมใช้กันในประเทศประชาธิปไตยทั่วไป 2 ระบบคือ ระบบเขตละคน และระบบสัดส่วน โดยในระบบเขตละคนได้ใช้ตัวอย่างจากประเทศอังกฤษ และระบบสัดส่วนได้ใช้ตัวอย่างจากประเทศเบลเยียม นอกจากนี้ได้ศึกษาระบบเลือกตั้งที่ใช้ผสมผสานกันระหว่างเขตละคนกับสัดส่วนโดยได้ใช้ตัวอย่างจากประเทศสาธารณรัฐเกาหลีและฟิลิปปินส์ ประเด็นที่ได้ศึกษาได้แก่ประวัติความเป็นมาของการเมืองการปกครองและระบบเลือกตั้งในแต่ละประเทศ การเปลี่ยนแปลงในระบบเลือกตั้ง และวิธีการได้มาซึ่งที่นั่งในสภา ซึ่งพรรคการเมืองแต่ละพรรคจะได้รับ และ/หรือผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดจะได้รับเลือกตั้ง ผลการศึกษาปรากฏว่าระบบเลือกตั้งมีผลกระทบต่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมในประเทศประชาธิปไตยใหม่ เช่น สาธารณรัฐเกาหลีและฟิลิปปินส์ ซึ่งวัฒนธรรมประชาธิปไตยยังไม่ได้ฝังรากลึกลงนั้น ระบบเลือกตั้งที่ไม่เป็นไปตามแบบแผนสากลจะมีผลกระทบในทางลบต่อความบริสุทธิ์ยุติธรรมมาก

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเทศไทย ได้กล่าวถึงความเป็นมาของระบบเลือกตั้งแบบต่างๆ ที่เคยใช้กันมานับตั้งแต่มีการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2476 จนถึงปัจจุบัน คือ 1. ระบบเลือกตั้งโดยอ้อม 2. ระบบเลือกตั้งโดยตรงแบบเขตละคน 3. ระบบเลือกตั้งโดยตรงแบบรวมเขตเรียงเบอร์ และ 4. ระบบเลือกตั้งโดยตรงแบบแบ่งเขตเรียงเบอร์ การเปลี่ยนแปลงของระบบเลือกตั้งที่เกิดขึ้น เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกลุ่มอำนาจสองกลุ่มคือ กลุ่มข้าราชการโดยเฉพาะทหารกับกลุ่มการเมือง ผลสุดท้ายระบบเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในปัจจุบันซึ่งดัดแปลงมาจากระบบรวมเขตเรียงเบอร์ก็เป็นการประนีประนอมกันระหว่างทั้งสองกลุ่มนี้

การศึกษาการเลือกตั้งของไทยในปัจจุบันในแง่ความบริสุทธิ์ยุติธรรมปรากฏผลดังนี้

1. ผู้ดำเนินการเลือกตั้ง

1.1 การกำหนดเขตเลือกตั้ง

ผู้มีอำนาจในกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่รัฐมนตรีลงมาถึงผู้ว่าราชการจังหวัด สามารถใช้อคติในการกำหนดเขตเลือกตั้ง

1.2 การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ

กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทมากและมักจะคัดชื่อผู้ที่ไม่อยู่ในพื้นที่ออก ทำให้เสียสิทธิไป

1.3 การแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนน

กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทสำคัญในการแต่งตั้งกรรมการตรวจคะแนนและมักจะแต่งตั้งแต่พรรคพวกของตน กรรมการตรวจคะแนนสามารถทุจริตได้เช่น เมื่อทราบว่าผู้มีสิทธิไม่มาใช้สิทธิแน่ๆ ก็จะกาบัตรเลือกตั้งเอง

1.4 การนับคะแนนที่หน่วยเลือกตั้งทำให้หวัหะแนนสามารถควบคุมเป้าคะแนนได้

2. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2.1 เขตเลือกตั้งมีพื้นที่กว้างขวางยากแก่การหาเสียง ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องพึ่งพาหวัหะแนน ทำให้เกิดการต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ผู้สมัครคนใดมีเงินมากย่อมได้เปรียบ

2.2 ไม่มีการกำหนดระยะเวลาในการสังกัดพรรคการเมืองให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทำให้มีการประมูลตัวผู้สมัครในช่วงเปิดสมัครรับเลือกตั้ง

2.3 แต่ละเขตเลือกตั้งมีผู้แทนได้หลายคนและหลายพรรค ทำให้ผู้สมัครพรรคเดียวกันต้องแข่งกันเอง เป็นการทำลายสถาบันพรรคการเมือง

3. ผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง

3.1 เขตเลือกตั้งมีพื้นที่กว้างขวางยากที่ผู้มีสิทธิจะสัมผัสกับผู้สมัครได้อย่างใกล้ชิด จึงต้องพึ่งพาการชี้แนะจากหวัหะแนน

3.2 มีความลักลั่นในสิทธิของผู้มีสิทธิ หากมีชื่ออยู่ในเขตเลือกตั้งที่มีผู้แทนได้มากกว่าก็จะมีสิทธิเลือกผู้แทนได้มากกว่า

3.3 ผู้มีสิทธิที่ไม่ประกอบอาชีพต่างถิ่นต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปใช้สิทธิเกินความจำเป็น

นอกจากนี้ได้กล่าวถึงความเป็นมาของความพยายามที่จะดูแลการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ยุติธรรม โดยประชาชนรวมตัวกันเรียกว่า "องค์กรกลาง" ทั้งนี้เพราะกระทรวงมหาดไทยไม่สามารถดำเนินการให้เป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชนได้ และได้กล่าวถึงปัญหาในการดำเนินงานขององค์กรกลางในการเลือกตั้งทั้ง 2 ครั้ง เมื่อปี 2535 โดยเปรียบเทียบกับองค์กรกลางของไทยกับของฟิลิปปินส์

ข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไข

1. จัดให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตั้งแต่ระดับชาติลงมาถึงระดับอำเภอ ประกอบด้วยข้าราชการจากหลายหน่วยงานและให้มีอำนาจหน้าที่ต่างๆ เกี่ยวกับการเลือกตั้ง
2. เปลี่ยนแปลงระบบเลือกตั้งให้เป็นระบบเขตละคน
3. เปลี่ยนแปลงกำหนดระยะเวลาสังกัดพรรคการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้งให้นานขึ้น
4. เปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิ
5. เปลี่ยนแปลงวิธีการได้มาซึ่งกรรมการตรวจคะแนน
6. เปลี่ยนแปลงวิธีการและสถานที่นับคะแนน
7. จัดให้มีองค์กรอาสาสมัครสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง